

Výročná správa 2019

Správa o aktivitách

V roku 2019 sa nám podarilo dosiahnuť niekoľko dôležitých úspechov, ktoré môžu priniesť obrat v doterajšom živelnom správaní regiónov v oblasti energetiky. Iniciovali sme inštitucionalizáciu energetického plánovania v cieľových okresoch Kežmarok, Rimavská Sobota a Rožňava, naštartovali sme v nich rozsiahly podporný program na rozvoj energetického plánovania, získali sme nových dôležitých spojencov pre naše dlhodobé zámery v tejto oblasti a najmä sme presadili návrh plošnej systémovej podpory koordinácie udržateľnej regionálnej energetiky zo strany štátu.

Po viac ako dvoch rokoch sa nám podarilo dosiahnuť aj schválenie akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra. Iniciovali sme vznik Slovenskej klimateckej iniciatívy, ktorá spolu s vedcami a nízkouhlíkovým sektorom pomohla zvýšiť kvalitu Národného energetického a klimateckého plánu do roku 2030 a dostávala tému ochrany klímy do verejnej diskusie pred voľbami do Európskeho parlamentu.

Naším zámerom prosperel zásadný zlom v klimateckej rétorike štátnych predstaviteľov po víťazstve Zuzany Čaputovej v prezidentských voľbách aj následný jasný odklon Slovenska od skupiny stredoeurópskych klimateckých spiatočníkov, to všetko v čase silnejúcej celosvetovej občianskej mobilizácie na podporu stále naliehavějších výziev nezávislých vedcov k dosiahnutiu globálnej uhlíkovej neutrality do polovice tohto storočia.

Stále jasnejšie sa však ukazovalo, že hlavným limitom progresívnych politických deklarácií z centrálnej úrovne bude absencia plánovacej a koordinačnej energetickéj infraštruktúry na regionálnej a lokálnej úrovni. Na úrovni regiónov a samospráv na Slovensku sa doteraz neuplatňovala žiadna energetická politika. Ich správanie určujú dotácie, nie reálne potreby ani strategické priority. Pokiaľ regióny a samosprávy nebudú mať na tento účel vybudované primerané personálne, vedomostné, technické aj finančné kapacity, nemôžu byť ani schopné transponovať náročné klimatecké ciele štátu do praxe.

Presne v tomto duchu sme v roku 2019 rozvinuli aj našu argumentačnú líniu. Dovtedy sme vysvetľovali potrebu regionálnej energetickéj koordinácie najmä jej výhodnosťou pre rozvoj a stabilizáciu miestnej ekonomiky. Tento posun sa ukázal nielen ako vecne opodstatnený, ale aj účinný.

Energetické plánovanie

Partnerom v cieľových okresoch sme pomohli získať podporu na tvorbu regionálnych nízkouhlíkových stratégií podľa našej metodiky, ktorú sme začali intenzívne pripravovať. Tento prístup sme postavili na dôslednom uplatňovaní základných princípov udržateľnosti a na potrebe zabezpečiť energetické plánovanie vlastnými kapacitami, nie obstaraním stratégií komerčnými konzultantmi. Naša metodika

vychádza z postupov, ktoré sme v rokoch 2010 až 2014 testovali v regióne Poľana. Tieto postupy sme podľa potreby menili, aktualizovali alebo dopĺňali a do tohto procesu sme zaangažovali rozsiahlejší odborný tím.

V roku 2019 sme takto rozpracovali nastavenie nových metodických postupov na výpočet energetickej potreby a potenciálu úspor energie a uhlíkových emisií v sektoroch budov a dopravy, výpočet potenciálu slnečnej energie na výrobu elektriny a tepla a tepelných čerpadiel a podľa toho sme usmerňovali zber a spracovanie údajov z terénnych a štatistických prieskumov.

Budovanie kapacít pre udržateľnú energetiku

V okresoch Kežmarok a Rimavská Sobota sme po utlmení aktivít pôvodných centier udržateľnej energetiky (CUE) pomohli stabilizovať inštitucionálne zabezpečenie energetickeho plánovania tak, aby stálo na „domácich“ kapacitách. Znamenalo to napríklad vytvorenie nového CUE Rimavská Sobota v úzkej spolupráci so samosprávami a mimovládnyimi organizáciami. V okrese Rožňava sme podporovali budovanie samostatného CUE.

Priebežne sme školili personál všetkých CUE, podporovali sme medzi nimi komunikáciu, zabezpečili sme im odborné exkurzie na miesta dobrej praxe v Čechách i na Slovensku a vytvárali sme sieť odborníkov ochotných poskytovať im pružnú pomoc. Túto podpornú sieť pre budovanie kapacít sme sprístupnili aj pre región hornej Nitry, ktorému pomáhame pri odstraňovaní zhubnej závislosti na ťažbe a spaľovaní hnedého uhlia a príprave podmienok na obrat k nízkouhlíkovému rozvoju.

Vo všetkých troch cieľových okresoch sme vytvorili regionálne partnerstvá zložené zo zástupcov samospráv a ich rôznych združení, miestnych akčných skupín, občianskych organizácií, škôl a štátnych organizácií. Ich úlohou je okrem podporovania CUE najmä zabezpečovať prenos informácií a podnetov v rámci okresov.

S Nadáciou Friedricha Eberta sme zrealizovali program na podporu koordinácie udržateľnej energetiky. Okrem veľmi praktických výstupov v cieľových okresoch táto spolupráca posilnila našu pozíciu pri presadzovaní kľúčových návrhov systémovej podpory regionálnych kapacít pre rozvoj udržateľnej energetiky na Slovensku a prispela aj k ich konečnému úspechu.

V pripomienkovom konaní k Národnému energetickému a klimatickému plánu na roky 2021 – 2030 ministerstvo hospodárstva akceptovalo v plnej miere naše podnety na systematické a plošné budovanie koordinačnej infraštruktúry na rozvoj regionálnej udržateľnej energetiky. Tento dokument v decembri schválila vláda a zaslala ho Európskej komisii ako záväzný dokument pre implementáciu klimaticko-energetickej politiky EÚ na Slovensku. Dokument počíta s vyčlenením 32 mil. EUR na vytvorenie a fungovanie 16 regionálnych CUE počas 10 rokov vrátane ich prístupu k priebežnej odbornej, informačnej a metodickej podpore zo strany Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry.

Informačný systém, vzdelávanie a osвета

V roku 2019 sme analyzovali rozsah, kvalitu a hodnovernosť existujúcich energetických informácií, ktoré majú samosprávy k dispozícii a posúdili sme bariéry, ktoré stoja v ceste systematickej práci s energetickými údajmi v regiónoch. Analýza je základ, z ktorého bude vychádzať regionálneho energetického informačného systému, ktorý otestujeme prostredníctvom CUE budúci rok.

Vo všetkých cieľových okresoch sme hodnotili, do akej miery sa témy zmena klímy a energetika odrážajú v regionálnom školstve a v regionálnych médiách. Zistili sme, že nielenže negarantujú zvyšovanie energetickej a klimatickej gramotnosti, ale s malými výnimkami iba prispievajú k dezorientácii verejnosti, podporujú škodlivé stereotypné správanie a pasivitu a nezvyšujú dopyt po modernej energetickej politike regiónov. Preto sme aktualizovali školiaci program pre pedagógov, uskutočnili sme sériu prvých vzdelávacích podujatí v okrese Rimavská Sobota a postupne ich doplníme o inštalácie kvalitných tematických výstav a prednášok. V týchto aktivitách budeme pokračovať.

Agentúra FOCUS pre nás uskutočnila reprezentatívny prieskum verejnej mienky v cieľových okresoch zameraný na zistenie postojov verejnosti na význam miestnej energetiky v kontexte zmeny klímy. Prieskum potvrdil relatívne vysoký stupeň povedomia dospeljej populácie o probléme zmeny klímy ale otvoril aj otázku, do akej miery je deklarovaný záujem dospelých ľudí o tému stabilný a ako sa „zvrtné“ v situácii, keď sa bude musieť pretaviť do konkrétnych obmedzení na individuálnej úrovni.

Pilotné projekty

Sústredenie sa na poskytovanie podpory pre CUE a presadzovanie systémových opatrení na podporu koordinovaného rozvoja udržateľnej energetiky na regionálnej úrovni sa odrazilo v čiastočnom útlme konkrétnych aktivít na podporu úsporných a nízkouhlíkových inovácií.

V cieľových okresoch sme zmapovali uvažované, plánované alebo už pripravované zámery a projekty, ktoré sa priamo alebo okrajovo týkali energetiky alebo dopravy. Zisťovali sme o nich konkrétne údaje a zistili sme, že u drvivej väčšiny týchto zámerov sa vôbec neuvažuje so sledovaním energetických alebo emisných indikátorov, ktoré by umožňovali hodnotiť ich praktický príspevok k zvyšovaniu energetickej nezávislosti (alebo naopak závislosti) regiónov, ich vplyv na redukciu (alebo rast) emisií skleníkových plynov, ich príspevok k stabilizácii miestnej ekonomiky a podobne.

Počas roka sme sa zamerali najmä na prostredkovanie príkladov dobrej energetickej praxe a na rozširovanie okruhu odborníkov, ktorí sú ochotní pomáhať pri ich uplatňovaní, prípadne pri formulovaní nových inovácií (napr. rozširovanie projektových zámerov o nové prvky, koncepčné riešenie zámerov bytovej výstavby, posúdenie vhodnosti navrhovaných investičných zámerov a podobne).

Regulácia využívania obnoviteľných zdrojov

Uplatňovanie kritérií udržateľnosti pre využívanie obnoviteľných zdrojov je jeden z princípov, ktoré automaticky uplatňujeme pri príprave metodických postupov na tvorbu nízkouhlíkových stratégií. V roku 2019 sme však iné osobitné aktivity v tomto smere nevyvíjali, s výnimkou propagácie významu rešpektovania limitov prírodného prostredia pri kvantifikácii regionálneho potenciálu obnoviteľných zdrojov energie počas informačnej kampane v prvej fáze prípravy nízkouhlíkových stratégií.

Energetika vo verejných financiách

S miestnymi a národnými expertmi sme pokračovali na dokončovaní akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra. Dokument rešpektuje požiadavku občanov regiónu a nepočíta s pôvodne plánovaným otvorením nového 12. ťažobného poľa v Novákoch, ktoré by predĺžilo ťažbu do roku 2033. Na hornej Nitre sme spoluorganizovali neformálne pripomienkové konanie k návrhu akčného plánu, ktorého sa zúčastnilo asi 400 občanov regiónu (zo 178 podaných pripomienok bolo nakoniec akceptovaných 95 a čiastočne akceptovaných 41). Začali sme zisťovať udržateľné alternatívy k vykurovaniu na báze uhlia aj voči plánovanej spalovni odpadov v Prievidzi.

S Prognostickým ústavom SAV a združeniami Budovy pre budúcnosť (podporuje energetickú efektívnosť) a SAPI (podporuje využívanie obnoviteľných zdrojov energie) sme založili Slovenskú klimatickú iniciatívu. Do Národného energetického a klimatického plánu na roky 2021 – 2030 sa nám spoločne podarilo presadiť ustanovenia o ukončení podpory pre ťažbu a spaľovanie uhlia do roku 2023, prijatí kritérií udržateľného využívania obnoviteľných zdrojov energie v roku 2020 a čiastočnom vylúčení spaľovania odpadov z verejnej podpory.

Spolu so sieťami CEE Bankwatch Network a CAN Europe sme pokračovali v kampani za lepšie nastavenie fondov EÚ v rokoch 2021 až 2027, vrátane zvýšenia účasti verejnosti na ich kontrole a programovaní, vylúčenia fosílnych palív z podpory z verejných zdrojov a zvýšenia podpory pre dekarbonizáciu spoločnosti. Vypracovali sme analýzu financovania energetických projektov Európskou investičnou bankou na Slovensku od roku 1993. Touto analýzou sprevádzanou ďalšími aktivitami sme prispeli k tomu, že sa banka rozhodla od roku 2021 nepodporovať využívanie fosílnych palív.

Podporovali sme aj študentské protesty za ochranu klímy.

Interný rozvoj

Finančná správa naznačuje prudký rozmach našich aktivít v roku 2019, základy ktorého sme budovali niekoľko rokov predtým. Po veľmi úspornom prevádzkovom režime sme vďaka viacerým projektom mohli výrazne rozšíriť náš tím, vrátane vytvorenia početnej externej odbornej skupiny.

V roku 2019 sme otvorili pobočky s kancelármi v Banskej Bystrici, Prievidzi, Rimavskej Sobote, Rožňave a Spišskej Starej Vsi. Podarilo sa nám ich primerane vybaviť základným najmä použitým nábytkom a výpočtovou technikou. Využili sme pri tom výnimočne výhodné obchodné ponuky pre mimovládny sektor. Okrem toho sme využívali svojpomocne zrekonštruované priestory sídla na Ponickéj Hute.

Aj v roku 2019 sme využili program na financovanie dobrovoľníckej práce financovaný úradom práce. Podarilo sa nám aj získať akreditáciu na prijímanie dobrovoľníkov v rámci programu Európsky zbor solidarity a uspeli sme so žiadosťou o podporu pôsobenia dvoch mladých dobrovoľníkov v našej organizácii rokov počas 24 mesiacov od januára 2020.

Personálne zloženie (k 31.12.2019)

Správna rada	Magdaléna Grambličková (predsedkyňa) Irena Jenčová Martina Paulíková
Výkonný tím	Juraj Zamkovský (výkonný riaditeľ, vedúci programu Udržateľná regionálna energetika) Juraj Melichár (koordinátor CEE Bankwatch Network v SR) Lenka Ilčíková a Lýdia Kňazovičová (transformácia hornej Nitry) Michaela Farkašovská, Dana Hullová a Tereza Gálová (administratíva) Michaela Michalková – od 10/2019 Daniela Domiková, Helena Zamkovská, Peter Očenáš – od 11/2029 Otto Veres (regionálni koordinátori – udržateľná regionálna energetika) Zdenka Tesárová (financie a účtovníctvo)
Riadni členovia	22 (s hlasovacím právom)
Rada patrónov	Zuzana Kusá Eugen Gindl

Finančná správa

Príjmy (2019)	EUR	Podiel
Grantové príjmy	217 800,44	82,56 %
Z toho: CEE Bankwatch Network	4 399,88	2,02 %
European Climate Initiative	14 100,16	6,98 %
European Climate Foundation	34 605,37	15,89 %
Finnish Development NGOs Fingo ry	4 540,77	2,08 %
Open Society Institute, Hungary	1 797,10	0,83 %
ÚPSVaR	443,15	0,20 %
Banskobystrický samosprávny kraj	1 200,00	0,55 %
Európsky sociálny fond (OP EVS)	156 714,01	71,95 %
Príjmy z vlastnej činnosti	3 000,00	1,14 %
Dary	2 243,00	0,85 %
Pôžičky	16 000,00	6,06 %
Iné príjmy	2 976,05	1,13 %
Zostatok z roku 2018	21 790,48	8,26 %
Príjmy spolu	263 809,97	100,00 %

Výdavky (2019)	EUR	Podiel
Mzdy a odmeny	149 302,20	66,69%
Režijné náklady	9 716,95	4,34%
Cestovné náklady	7 478,40	3,34%
Spotrebný materiál	4 072,20	1,82%
Služby	26 020,87	11,62%
Zariadenie a vybavenie	2 221,29	0,99%
Členské príspevky do FoEE, FoEI a FoESK	218,04%	0,10%
Dane a administratívne poplatky	499,65	0,22%
Pôžičky - vrátenie	4 500,00	2,01%
Pôžičky - výdaj	12 000,00	5,36%
Kofinancovanie EVS	7 835,69	3,50%
Výdavky spolu	223 865,29	100%

Kontakt (sídlo): Priatelia Zeme-CEPA, Námestie Pod krížom 65, 976 33 Poniky – Ponická Huta
Tel: 048 4193 718, 0908 902 257
E-mail: cepa@priateliazeme.sk
Web: cepa.priateliazeme.sk, www.energoportal.org